

Lausunto

28.06.2026

Asia: VN/26860/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tuomioistuimen määräämä pääsykielto

Esityksessä on tuotu esiin selkeät perusteet lain tarpeelle: Työntekijöiden työrauhan ja työturvallisuuden parantaminen sekä työhyvinvoinnin turvaaminen. Lainsäädäntö koskettaisi erityisesti naistyöntekijöitä, joita suurin osa elintarvikeliikkeissä työskentelevistä on. Alaikäisten kohdalla esityksessä on huomioitu hyvin lastensuojelullisten toimien ensisijaisuus suhteessa pääsykiellon määräämiseen.

Pääsykielto kohdistuisi pieneen ihmisryhmään, arviolta 100 henkilöön, joista monella on todennäköisesti haitallista päihteiden käyttöä tai haasteita mielenterveyden kanssa. Tämä näkökulma ei tule esityksessä riittävästi esille. Esityksessä todetaan myös, että pääsykielto voisi olla perusteltua kumota, jos pääsykieltoon määrätty olisi aktiivisin keinoin osoittanut, että häiriökäyttäytymisen juurisyihin on puututtu esimerkiksi päihdekuntoutuksella. Päihdeongelman takia laituskuntoutukseen pääsy on vaikeutunut merkittävästi, mikä voi vähentää mahdollisuuksia pääsykieltojen purkamiseen tätä kautta.

Esitys lisää sekä poliisin että tuomioistuinten työmäärää. Poliisin ja tuomioistuinten resurssit tulisi turvata, jotta käsittelyajat käräjäoikeuksissa eivät entisestään pitenisi. Esityksessä ei ole otettu huomioon myöskään esim. tuomioistuinten kansliahenkilöstön työmäärän kasvua.

Esityksen mukaan pääsykieltoja tulisi eniten kaupunkeihin ja keskusta-alueille. Näillä alueilla henkilöllä on kuitenkin paremmat mahdollisuudet hakeutua johonkin toiseen elintarvikeliikkeeseen. Pienemmillä paikkakunnilla on kuitenkin usein vain yksi elintarvikeliike. On tärkeää, että tällaisissa tilanteissa tehtäisiin esitykseenkin sisältyvää kohtuuttomuusharkintaa ja pääsykiellon määräämisen tapauksessa käytettäisiin mahdollisuutta asioida kaupassa tiettyinä ajankohtina. Sähköisesti tapahtuvat etukäteistilaukset ja -maksut voivat olla haasteellisia laitepuutteiden ja osaamisvajeiden

takia. On huomattava olemassa oleva kehityssuunta, jossa marginaalissa olevat ihmiset joutuvat yhä useammin keskustojen ulkopuolelle huonojen palvelujen ja liikenneyhteyksien päähän edullisempien asuntojen takia (sosiaaliturvan leikkaukset).

Esityksestä ilmenee, että vastaavia tuomioistuimen asettamia pääsykieltoja on monissa maissa rikottu runsaasti. Näin tapahtuisi todennäköisesti myös Suomessa. Tähän liittyy ongelma, miten pääsykieltoja käytännössä valvottaisiin.

Paikan haltijan antama pääsykielto ja julkisrauhan rikkominen

Esityksestä ei ilmene, kuinka paljon paikan haltijoiden antamia pääsykieltoja on. RETS katsoo, että sinänsä on perusteltua lisätä rikoslakiin julkisrauhan rikkomista koskeva säännös. On kuitenkin oltava tarkkana siinä, että pääsykielloilla ei syrjitä ketään esimerkiksi etnisen taustan takia (esim. romanit).

Toimivaltuudet pääsykieltojen valvomiseksi

Poliisin toimivaltaan lisättäisiin säännös poistaa henkilö pääsykiellon suojaamasta tilasta tai estää hänen pääsytään sinne. Lisäksi poliisi voisi ottaa henkilön pakkokeinoin nojalla kiinni kiellon rikkomisasian selvittämiseksi. Vartijan toimivalta rajoittuisi henkilön pääsytään estämiseen tai hänen poistamiseensa yksittäisessä tilanteessa ja toimivalta rajautuisi vain vartijan vartiointialueeseen.

Käytännössä vartijat olisivat monesti keskeiset toimijat pääsykieltojen valvonnassa. Toimivaltuuksien lisääntyessä olisi tärkeää kiinnittää huomiota vartijoiden koulutukseen ja erityisesti kohtaamistaitoihin uhkaavien tilanteiden eskaloitumisen välttämiseksi.

Henkilötietojen käsittely

Lakiesityksen toimeenpano edellyttää, että poliisi luovuttaa häiriötä aiheuttaneen henkilötiedot elinkeinonharjoittajalle pääsykiellon hakemiseksi. Käytännössä on merkittävä riski siihen, että tiedot leviävät myymälähenkilökunnan tietoon. Vartijoina toimivat tarvitsevat todennäköisesti myös tiedon häiriötä aiheuttaneesta, joten tämän pitäisi ilmetä esityksestä. Kun henkilötietojen lisäksi luovutetaan tietoja myös mahdollisista rikosepäilyistä, tietosuoja edellyttää tarkkoja säädöksiä ja käytännön ohjeistuksia.

Muut mahdolliset huomiot esitysluonnoksesta

Merkittävä osa pääsykieltojen määräämiseen liittyvistä ongelmista linkittynee päihde- ja mielenterveysongelmiin. Siksi olisi erityisen tärkeää turvata riittävät resurssit hyvinvointialueiden päihde- ja mielenterveyspalveluihin, joiden kautta ihmisillä olisi mahdollisuus saada hoitoa ja apua. Myös järjestöjen palvelut, kuten erilaiset kohtaamispaikat, ovat hyvin tärkeitä häiriötä aiheuttavien ongelmien ehkäisijöinä

Sunikka Sanna
Rikoksettoman elämän tukisäätiö sr